

การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อออกแบบนิทรรศการประชาสัมพันธ์ โอท็อปนวดไทย
ณัชชา ศิริขวัญชัย¹ ธนิกา จันจั่ว² สืบพงศ์ ทิพย์ศิริ³ และ อรัญ วานิชกร⁴

The study identity of OTOP nuad Thai for install public relation exhibition

Natcha Sirikhvunchai¹ Thanika Channgio² Suebpong Tipsiri³ and Aran Wanichakorn⁴

¹⁻⁴วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สาขาวัตกรรมการออกแบบ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹⁻⁴College of Creative Industry, Design Innovation, Srinakharinwirot University

*Corresponding author. E-mail address: ntchnew@gmail.com

received: November 25, 2019 revised: June 10, 2020 accepted: July 7, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อออกแบบนิทรรศการประชาสัมพันธ์ โอท็อปนวดไทย เป็นวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ เรื่องราว บริบทรอบข้างของการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนทางเลือก 2) เพื่อนำมาออกแบบนิทรรศการประชาสัมพันธ์ โอท็อปนวดไทย ภายในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 16 โดยเริ่มจากการศึกษาภาคเอกสาร สอบถามองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ การลงพื้นที่สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การวางแผนข้อกำหนดในการออกแบบติดตั้ง และการออกแบบนิทรรศการ ผ่านองค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ผลงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย (Research Knowledge) และส่วนที่ 2 การสังเคราะห์ผลงานทางศิลปกรรม คือผลงานการออกแบบนิทรรศการประชาสัมพันธ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ ผลงานการออกแบบอัตลักษณ์ ผลงานการออกแบบโครงสร้างนิทรรศการ และผลงานการออกแบบเรขศิลป์

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ งานโอท็อปนวดไทย การออกแบบนิทรรศการ งานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 16

ABSTRACT

The Study Identity of OTOP Nuad Thai for Install Public Relation Exhibition is creative research, aimed to 1) study identity, story, and context of Thai and Alternative Medicine 2) bring it to design identity for install exhibition in 16th Thailand National Herb Expo, starting with study the document, learn from expert, observation, and planning to design exhibition about Thai and Alternative Medicine, through enterprise policy makers, The Department of Thai and Alternative Medicine in Thailand. This research is divided to 2 parts; part 1 is study on knowledge and part 2 is the synthesis of artistic works to design exhibition by divided into 3 main progress; identity design, structural design, and graphic design.

Keywords: Identity, OTOP Nuad Thai, Exhibition Design, 16th Thailand National Herb Expo

บทนำ

การแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนทางเลือก ถือเป็นศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญ และความน่าสนใจสำหรับคนไทย อีกทั้งยังเป็นศาสตร์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย โดยเป็นศาสตร์ที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเป็นศาสตร์ที่ได้รับ การยอมรับ นับถือไปทั่วโลก มีลักษณะครอบคลุมทั้งในช่วงก่อนและหลังการเจ็บป่วย โดยอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา คติความเชื่อแบบ ไทย จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีการใช้ธาตุที่แตกต่างกัน แทนความแตกต่างทางกายภาพและการ เกิดโรคในร่างกายอีกด้วย โดยในการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนทางเลือก จะแบ่งคนออกเป็นทั้งหมด 4 ธาตุ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ โดยมีความเชื่อกันว่า เมื่อธาตุทั้ง 4 สมดุล บุคคลจะไม่ค่อยเจ็บป่วย แต่หากขาดความสมดุลก็จะเกิดความเจ็บป่วยด้วย โรคที่เกิดจากจุดอ่อนด้านสุขภาพของแต่ละคนตามเรือนธาตุ โดย รศ.พร้อมจิต ศรีลัมพ์ อาจารย์ประจำภาควิชาเภสัช พฤษศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวว่า แต่ละบุคคลนั้นจะมีธาตุเจ้าเรือนหลัก ซึ่งเป็นธาตุเจ้าเรือนที่เด่นที่สุดอยู่ และจะส่งผล

แสดงออกมาทั้งในทางรูปร่าง อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ถ้าหากธาตุต่าง ๆ ในร่างกายอยู่ในสภาวะสมดุล ก็จะไม่มีการเจ็บป่วย ซึ่งการมองธาตุเป็นภาพใหญ่ประกอบด้วย 3 ประเภท หรือเรียกว่า ตรีธาตุ ประกอบด้วย ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุน้ำและธาตุดิน และในบางคนอาจจะมีลักษณะเป็นธาตุผสมกัน โดยสามารถอธิบายรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของแต่ละธาตุได้ว่า ธาตุไฟ มีคุณสมบัติ ร้อน เผาผลาญ เข้มข้น รุนแรง มีกลิ่นแรงโดยลักษณะทั่วไป น้ำหนักปานกลาง หิวเก่ง กินจุ แต่ควบคุมน้ำหนักได้ มักเป็นผิ้นง่าย ชี้อ่อน เหนือมาก โรคประจำตัวคือ ร้อนใน แผลในปาก โรคกระเพาะอาหาร ท้องเสีย ความดันโลหิตสูง ผื่นแพ้ อักเสบ และสับสน รสอาหารที่เหมาะสมคือ รสขม เย็น หวาน และจืดเย็น สมุนไพรที่เหมาะสมกับธาตุ ได้แก่ ผักบุ้ง ตำลึง ผักกระเฉด ผักกระลึง สายบัว ผักกาดจีน ผักกาดนา ผักกาดนกเขา มะระ ผักปรัง มะรุม มะเขือยาว ผักหนาม ยอดมันเทศ กระเจี๊ยบมอญ สะเดา ยอด ฟักทอง หอยกัลลวี่ หม่อน มะเขือยาว กุยช่าย เป็นต้น ธาตุลม มีคุณสมบัติแห้งเย็น เบา เคลื่อนไหวหยาบ ลักษณะทั่วไปมักมี รูปร่างผอม น้ำหนักน้อย ผิวแห้ง มักท้องผูกง่าย ไม่ชอบอยู่นิ่ง ทำอะไรเร็ว ช่างพูด เหนือออกน้อย หลับยาก ไม่สนิท ผิบบ่อย โรค ประจำตัวคือ ท้องผูก ท้องอืด หอบหืด ติดเชื้อที่ผิวหนังง่าย ปวดข้อ โรคระบบประสาท เครียดง่าย และนอนไม่หลับ รสอาหารที่เหมาะสมคือ เผ็ดร้อน เปรี้ยว เค็ม หวาน สมุนไพรที่เหมาะสมกับธาตุ ได้แก่ ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย พริกไทย โหระพา กะทือ ดอก กระจี้วย ขมิ้นชัน ผักคราด ชะพลู ผักไผ่ พริกขี้หนู สะระแหน่ หูเสือ ผักแขยง ผักชีลาว ผักชีล้อม ยี่ห่วย สมอไทย กานพลู เป็นต้น ส่วนธาตุน้ำและธาตุดิน มีคุณสมบัติหนัก เย็น มัน ชุ่มชื้น นิ่ง และมันคง ลักษณะทั่วไป น้ำหนักตัวมาก อ้วนง่าย หิวบ่อย ผิว ขาวนุ้ม ซีด โรคประจำตัวคือ โรคอ้วน น้ำมูกไหล ไอมีเสมหะ ความดัน และไขมันโลหิตสูง รสอาหารที่เหมาะสม คือ เผ็ดร้อน ขม ผาต หลีกเลียงรสมัน สมุนไพรที่เหมาะสมกับธาตุ ได้แก่ ผักกระโดน กล้วยดิบ ขี้เหล็ก ยอดมะยม สมอ กระถิน กระโดนบก กระโดน น้ำ ผักหวาน ขนุนอ่อน สะตอ ผักโขม โสน ขจร ผักเชียงดา ลูกเจี๊ยงนก บวบเหลี่ยม บวบงู บวบหอม เป็นต้น ดังนั้นวิธีการรักษา และการกินอาหารที่เหมาะสมจึงมีความแตกต่างกัน โดยหลักการของการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย หนึ่ง การป้องกันโรคและ ส่งเสริมสุขภาพ สอง รักษาสมดุลของร่างกายและจิตใจ สาม ค้นหาความเสี่ยง หรือต้นเหตุที่จะเกิดโรค และ สี่ ป้องกันไม่ให้ เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด

จากเหตุข้างต้นที่กล่าวมา ปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านกายภาพ และชีวภาพ ทั้งสภาพอากาศ สภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม วัฏปฏิบัติ อาหารการกิน และแนวทางในการดำเนินชีวิต ล้วนเป็นปัจจัยให้สุขภาพร่างกาย และจิตใจของคนในแต่ละภูมิภาค มีความแตกต่างกัน การเกิดโรคต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างกันไปด้วย ทำให้อาการเจ็บป่วยที่แสดงออก รวมถึงวิธีการรักษาโรคมีความแตกต่างกัน โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และหัตถกรรม จึงส่งผลให้ วิธีการรักษาหลักเป็นวิธีการใช้สมุนไพร และการนวด โดยนอกจากจะแบ่งแยกการรักษาและสมุนไพรตามธาตุวันเกิดแล้ว ในแต่ละ ภาควิชายังมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป การนวดที่มีลักษณะวิธีการรักษาที่โดดเด่นของแต่ละภาควิชา นั้น เช่นในภาคกลาง ได้แก่ การ นวดเหยียบเหล็กแดง เป็นการให้ความร้อนกับเหล็กเพื่อการบรรเทาโรค สามารถรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ กระดูก เส้นยึด รวมถึงอาการหนัก ๆ อย่างหมอนรองกระดูกอักเสบ หมอนรองกระดูกกดทับเส้นประสาท ไปจนถึงอัมพฤกษ์ อัมพาตด้วย การ นวดในภาคเหนือ จะเป็นการนวดตอกเส้น เส้นของการนวดตอกเส้น คือ เป็นวิธีบำบัดรักษาอาการทางกายอีกแนวทางหนึ่งของ การแพทย์พื้นบ้านล้านนา ที่ได้พัฒนามาจากการ เช็ด เป่า แห้ง เพื่อผ่อนคลายอาการปวดเมื่อย รวมทั้งรักษาโรคเกี่ยวกับกระดูก และข้อ กล้ามเนื้อ เส้นเอ็นต่าง ๆ การนวดขีดเส้นในภาคอีสาน เป็นการใช้นิ้วหัวแม่มือกดลงโดยตรงแล้วดึงออกเร็ว ๆ ช่วยแก้ อาการปวดเมื่อย ระบบกล้ามเนื้อ ข้อต่อ และเอ็นต่าง ๆ และการนวดน้ำมันลังกาสุกะในภาคใต้ ที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมองค์ ความรู้จากหมอพื้นบ้านใน 3 จังหวัดภาคใต้ ข้อดีคือช่วยให้ร่างกายผ่อนคลายและผิวหนังชุ่มชื้น การนวดประเภทนี้ไม่มีข้อจำกัดใน การนวด สามารถนวดได้ทุกเพศทุกวัย แต่เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้นการนวดน้ำมันลังกาสุกะจะเหมาะกับคนกลุ่มต่อไป นี้ คือ ผู้ที่มี ปัญหาปวดหัวเข่าโดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้หญิงวัยหมดประจำเดือนที่มีปัญหาเข้าเสื่อม

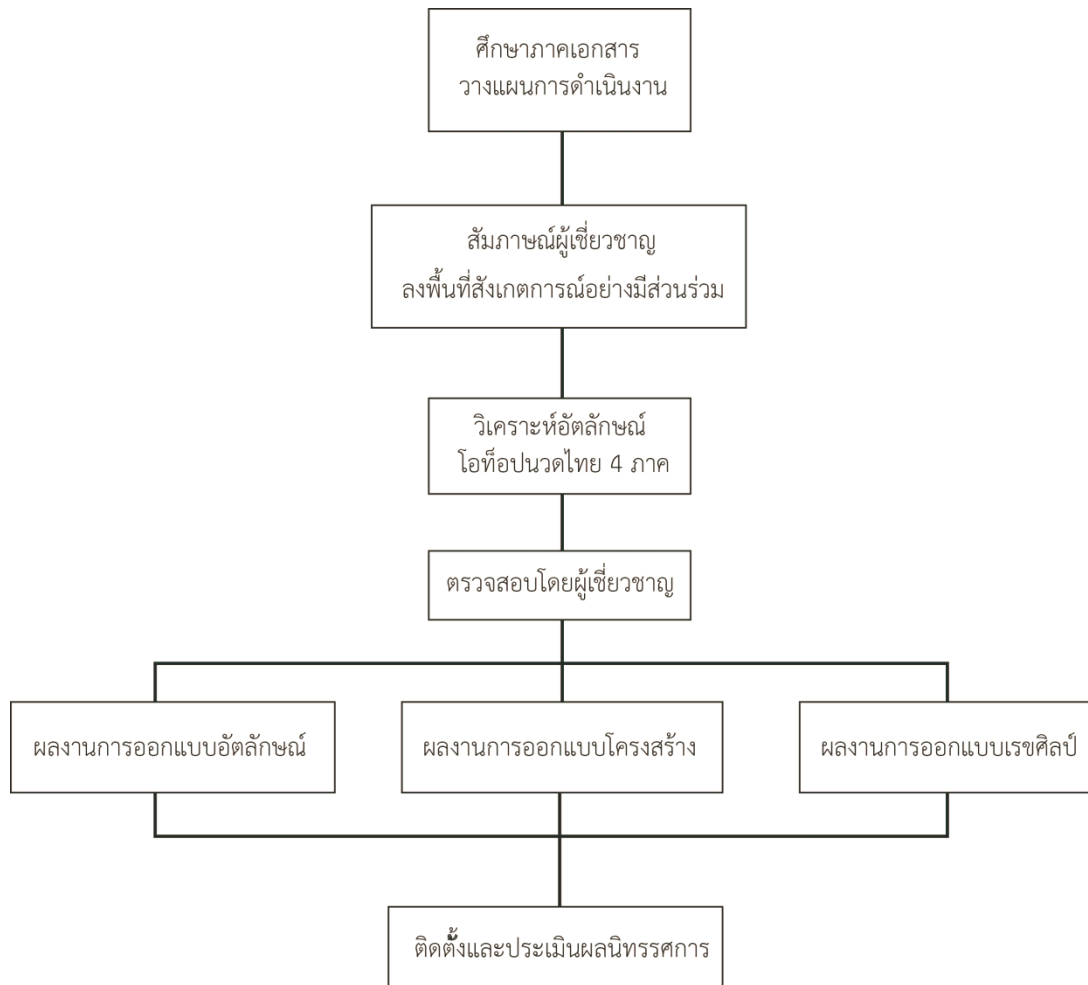
จากเหตุทั้งหมดที่กล่าวมา ประเทศไทยจึงมีการจัดงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปีพุทธศักราช 2562 นี้ ถือเป็นการจัดงานขึ้นติดต่อกันเป็นครั้งที่ 16 โดยภายในงานจะมีการจัดแสดงความรู้ และการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม และผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพจากฝีมือคนไทย ในรูปแบบต่าง ๆ โดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ก็เป็นส่วนหนึ่งในงานมหกรรมครั้งนี้ด้วย โดยมีชื่องานว่า “งานโอท็อปนวดไทย ภูมิปัญญาไทย อัตลักษณ์ไทย” จัดขึ้นที่อิมแพ็ค อารีนา เมืองทองธานี ระหว่างวันที่ 6 ถึงวันที่ 10 มีนาคม 2562 ด้วยเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้คณะผู้วิจัยมีความ สนใจ และเห็นถึงคุณค่า และความสำคัญของการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก นำเนื้อหาจากกรมการแพทย์แผน ไทย มาตีความ ออกแบบอัตลักษณ์ โครงสร้าง และผลงานเรขศิลป์ ในการจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ ส่งต่อความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย แก่สาธารณชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวงกว้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ เรื่องราว บริบทรอบข้างของการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนทางเลือก
2. เพื่อนำอัตลักษณ์มาออกแบบองค์ประกอบสำหรับประชาสัมพันธ์ แบนด์ไอท้อปนวดไทย ในรูปแบบนิทรรศการ
3. เพื่อติดตั้งนิทรรศการ ภายในมหรสพสมุนไพรวงศาชาติ ครั้งที่ 16 และประเมินความพึงพอใจต่อผลงานการออกแบบนิทรรศการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพ 1 แผนภาพแสดงวิธีการดำเนินงาน

การวิจัยในครั้งนี้มีกระบวนการศึกษาเป็นขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาภาคเอกสาร ติดต่อ ประสานงาน เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการนวด และการรักษาในรูปแบบต่าง ๆ ประจำแต่ละภูมิภาค รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับหมอยาไทยดีเด่น จากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก นำมาวิเคราะห์เพื่อการจัดทำข้อมูลในการแสดงนิทรรศการ

2. สัมภาษณ์ และลงพื้นที่ ทำการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล องค์ความรู้ ด้านอัตลักษณ์ การแพทย์แผนไทย

3. นำข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิทั้งหมดที่ได้รับจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมาศึกษา และวิเคราะห์เป็นอัตลักษณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของการนวดไทยแต่ละภูมิภาค

4. ตรวจสอบข้อมูลและองค์ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

5.นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาอัตลักษณ์ มาออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรยากาศ รวมถึงโครงสร้าง และเรขศิลป์

6.จัดแสดงนิทรรศการในสถานที่จริง โดยมีการทำแบบสอบถามความพึงพอใจด้านการออกแบบโครงสร้าง กราฟิก และอัตลักษณ์ภายในงาน ให้กลุ่มประชาชนทั่วไปเป็นผู้ประเมิน นำมาทำการวิเคราะห์ สรุปผลการดำเนินงาน โดยอ้างอิงจากระดับความพึงพอใจจากแบบสอบถามความพึงพอใจทั้งหมด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนองค์ความรู้ด้านอัตลักษณ์ โอท็อปนวดไทย เพื่อใช้ในการออกแบบในขั้นต่อไป และส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบ องค์ประกอบทางนิทรรศการ 3 ส่วน อันได้แก่ อัตลักษณ์ โครงสร้าง และเรขศิลป์

ส่วนที่ 1: องค์ความรู้ด้านอัตลักษณ์ โอท็อปนวดไทย

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์ อัตลักษณ์โอท็อปนวดไทย 4 ภาค ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และลงพื้นที่สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

บริบทพื้นที่ (ทางภูมิศาสตร์)	องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการออกแบบ		
	ท่านวด	สถานที่สำคัญ และ วัฒนธรรม	ตัวแทนสี
ประเทศไทย	ท่านวดพื้นฐาน	เสาชิงช้า / วัดพระแก้ว	สีเขียวตอง (ธาตุลม)
ภาคเหนือ	ท่านวดดอกเสี้ยน	วัดพระธาตุดอยสุเทพ	สีเขียวไข่มุก (ธาตุลม)
ภาคกลาง	ท่านวดเหยียบเหล็กแดง	พระปฐมเจดีย์ (ลพบุรี)	สีแดงลิ้นจี่ (ธาตุไฟ)
ภาคอีสาน	ท่านวดขีดเส้น	อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	สีเหลืองรองทอง (ธาตุดิน)
ภาคใต้	ท่านวดน้ำมันลังกาสุกะ	การแสดงโนราห์และหนังตะลุง	สีฟ้า (ธาตุน้ำ)

จากการสัมภาษณ์ และลงพื้นที่สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม กับผู้อำนวยความสะดวก และเจ้าหน้าที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า การศึกษาอัตลักษณ์ของโอท็อปนวดไทย นำมาสู่รูปสัญลักษณ์ในการออกแบบสื่อต่าง ๆ ในนิทรรศการประชาสัมพันธ์โอท็อปนวดไทย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ท่านวด สถานที่สำคัญและวัฒนธรรม และตัวแทนสี ที่สื่อถึง ตัวแทนประเทศไทย และการแบ่งตามภูมิศาสตร์ ทั้ง 4 ภาค อันได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยเริ่มจากตัวแทนประเทศไทย ท่านวดที่เหมาะสม คือ ท่านวดพื้นฐาน เนื่องจากมีความเป็นสากล เข้าใจได้ง่าย สถานที่สำคัญ ได้แก่ เสาชิงช้า และวัดพระแก้ว อันเป็นสถานที่สำคัญของไทย ตัวแทนสี คือสีเขียวตอง อันแสดงถึงธาตุลม ภาคเหนือ มีท่านวดที่โดดเด่นคือ ท่านวดดอกเสี้ยน สถานที่สำคัญ คือ วัดพระธาตุดอยสุเทพ สีที่เป็นตัวแทน คือสีเขียวไข่มุก สื่อถึงธาตุลม ภาคกลาง มีท่านวดที่โดดเด่นคือ ท่านวดเหยียบเหล็กแดง สถานที่สำคัญ คือ วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดลพบุรี สีที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สีแดงลิ้นจี่ อันแสดงถึง ธาตุไฟ ภาคอีสาน มีท่านวดที่โดดเด่น คือ ท่านวดขีดเส้น สถานที่สำคัญ คือ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี สีที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สีเหลืองรองทอง อันแสดงถึง ธาตุดิน และ ภาคใต้ มีท่านวดที่โดดเด่น คือ ท่านวดน้ำมันลังกาสุกะ มีวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ คือ การแสดงโนราห์และหนังตะลุง ตัวแทนสี คือ สีฟ้า สื่อถึงธาตุน้ำ

ส่วนที่ 2: ผลงานการออกแบบ องค์ประกอบนิทรรศการ

จากการดำเนินงาน คณะผู้วิจัยได้องค์ความรู้เพื่อนำมาสังเคราะห์ผลงานทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ องค์ความรู้ด้านอัตลักษณ์ องค์ความรู้ทางด้านโครงสร้าง และองค์ความรู้ทางด้านเรขศิลป์ โดยมีผลงานการออกแบบ แบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

1.ผลงานการออกแบบอัตลักษณ์

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย และสถานที่สำคัญในแต่ละท้องถิ่น 4 ภูมิภาค จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบตราสัญลักษณ์ (Logo) เพื่อใช้ประกอบในการจัดแสดงนิทรรศการ ภายในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 16 โดยมีองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการออกแบบตราสัญลักษณ์ 3 ส่วน ดังนี้

- 1.1 ภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทยแต่ละภูมิภาค
- 1.2 จุดเด่นสำคัญในแต่ละภูมิภาค
- 1.3 ตัวแทนสีในแต่ละภูมิภาค

จากองค์ประกอบ 3 ส่วน คณะผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาใช้ในการสร้างแนวคิดการออกแบบ (Design Concept) ของตราสัญลักษณ์ (logo) โดยแบ่งตราสัญลักษณ์ออกเป็น 5 รูปแบบ คือ ตราสัญลักษณ์ตัวแทนประเทศไทย ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคเหนือ ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคกลาง ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคอีสาน และตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคใต้ โดยแต่ละรูปแบบจะมีจุดเด่นที่นำมาใช้ในการออกแบบที่แตกต่างกัน ดังภาพที่ 2 ถึงภาพที่ 6

ภาพ 2 ตราสัญลักษณ์ตัวแทนประเทศไทย

ตราสัญลักษณ์ตัวแทนประเทศไทยมีการใช้องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย ได้แก่ ทำนวดพื้นฐาน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างสากล องค์ประกอบด้านสถานที่สำคัญ ได้แก่ เสาชิงช้า และวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันมีชื่อเสียงของไทย และองค์ประกอบด้านสี ได้แก่ สีเขียวตั้งแซ สีถึงลม ซึ่งเป็นตัวแทนของการนวดไทย

ภาพ 3 ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคเหนือ

ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคเหนือได้มีการใช้องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย ได้แก่ การนวดตอกเส้น ซึ่งเป็นการนวดที่เป็นจุดเด่น และมีชื่อเสียงในภาคเหนือ องค์ประกอบด้านสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพ อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่ทางพุทธศาสนาอันมีชื่อเสียงของภาคเหนือ และองค์ประกอบด้านสี ได้แก่ สีเขียวไข่ครุฑ ตัวแทนของธาตุลม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ประจำภาคเหนือ

ภาพ 4 ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคกลาง

ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคกลางได้มีการใช้องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย ได้แก่ การนวดเหยียบเหล็กแดง ซึ่งเป็นการนวดที่มีลักษณะโดดเด่นของภาคกลาง องค์ประกอบด้านสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ และความวิจิตรงดงามที่มีชื่อเสียงของภาคกลาง องค์ประกอบด้านสี ได้แก่ สีแดงลิ้นจี่ ซึ่งเป็นตัวแทนของธาตุไฟ อันเป็นอัตลักษณ์ประจำภาคกลาง

ภาพ 5 ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคอีสาน

ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคอีสานได้มีการใช้องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย ได้แก่ การนวดขีดเส้น ซึ่งเป็นการนวดที่มีลักษณะโดดเด่นของภาคอีสาน องค์ประกอบด้านสถานที่สำคัญ ได้แก่ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียง และเป็นประตูสู่ภาคอีสาน องค์ประกอบด้านสี ได้แก่ สีเหลืองรองทอง ซึ่งเป็นตัวแทนของธาตุดิน

ภาพ 6 ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคใต้

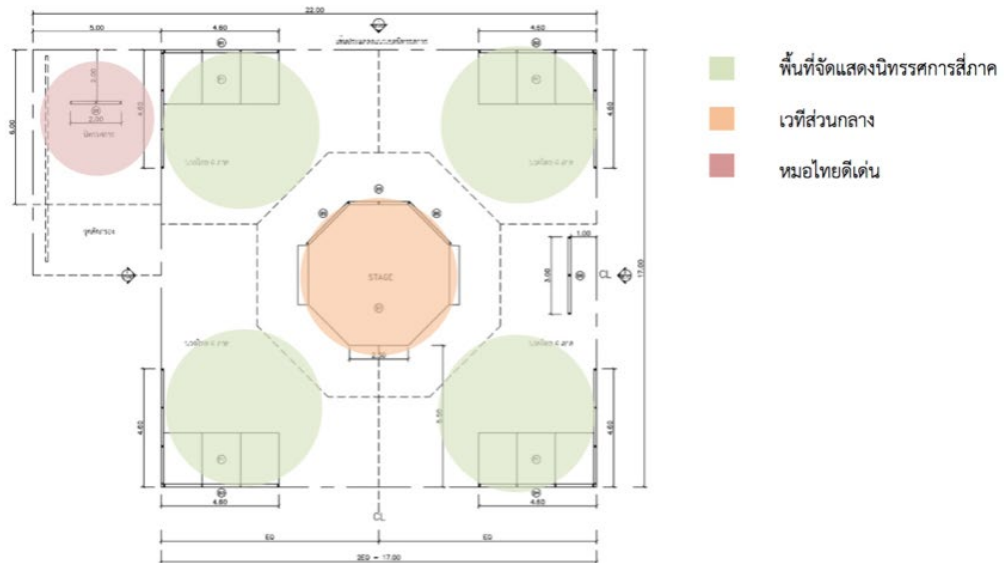
ตราสัญลักษณ์ตัวแทนภาคใต้ได้มีการใช้องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย ได้แก่ การนวดน้ำมันลงกาสุกะ ซึ่งเป็นการนวดที่มีลักษณะโดดเด่นของภาคใต้ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมสำคัญ ได้แก่ การแสดงโนราห์ และหนังตะลุง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ องค์ประกอบด้านสี ได้แก่ สีฟ้า ซึ่งเป็นตัวแทนของธาตุน้ำ

1.ผลงานการออกแบบโครงสร้าง

การออกแบบโครงสร้างนิทรรศการเป็นกระบวนการหลังจากทำการวิเคราะห์อัตลักษณ์ และออกแบบแนวคิด (Concept & Mood) โดยรวมของนิทรรศการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งแนวคิดด้านบรรยากาศหลังจากทำการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการ กรมการแพทย์แผนไทยแล้ว ได้ผลสรุป รูปแบบบรรยากาศของนิทรรศการเป็นบรรยากาศใต้ถุนบ้านของหมอนวดพื้นบ้าน แสดงถึงจุดเด่นด้านต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการนวดไทย ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการนวด อาหารการกิน และพิธีกรรมต่าง ๆ โดยการออกแบบส่วนโครงสร้าง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การออกแบบจัดวางผังนิทรรศการ และการออกแบบโครงสร้างการติดตั้งนิทรรศการ โดยมีกระบวนการสำคัญ คือ การวิเคราะห์ความต้องการ บรรยากาศพื้นที่การใช้งาน สู่การประยุกต์ออกแบบในพื้นที่นิทรรศการจริง

ส่วนที่ 1: การออกแบบวางผังนิทรรศการ

การออกแบบวางผังเริ่มต้นจากทางกรมแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนทางเลือก ได้ให้ข้อกำหนดทางการออกแบบมาทั้งหมด 3 เรื่องหลัก ได้แก่ ประเภทของผู้ใช้งานหลัก ประเภทของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และความต้องการด้านขนาดพื้นที่ใช้สอยจากผู้ใช้งานกลุ่มต่าง ๆ โดยจากข้อกำหนดทางการออกแบบสามารถแบ่งส่วนกิจกรรมโดยภาพรวมออกได้เป็น 4 ส่วน คือ ส่วนพื้นที่จุดคัดกรอง ส่วนพื้นที่จัดแสดงเนื้อหา นิทรรศการ ส่วนพื้นที่จัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน และส่วนพื้นที่กิจกรรมกลาง (เวที) หลังจากกำหนดขนาดพื้นที่ใช้สอยโดยประมาณ และทำการวิเคราะห์เส้นทางสัญจรโดยรอบ รวมถึงสภาพแวดล้อมรอบข้าง จึงนำมาทดลองจัดวางพื้นที่กิจกรรมแต่ละส่วนลงในผังพื้นที่นิทรรศการจริงได้ดังภาพที่ 7

ภาพ 7 แสดงขอบเขตพื้นที่การจัดนิทรรศการ

นิทรรศการทั้งหมดตั้งอยู่บนพื้นที่ขนาด กว้าง 17.00 เมตร ยาว 20.00 เมตร โดยมีรอบข้างติดกับบูธอื่น ๆ ส่วนด้านซ้ายล่างที่ถูกตัดออกไปจะเป็นบูธเครือข่ายที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน นิทรรศการสามารถเดินเข้าชมได้จากทุกด้าน และเนื่องด้วยแนวคิดการสร้างบรรยากาศที่ต้องการทำให้นิทรรศการนี้เป็นตัวแทนของพื้นที่ได้ทุนบ้านของหมอพื้นบ้านไทยในแต่ละภูมิภาค สามารถอธิบายการใช้งานพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ได้ดังนี้

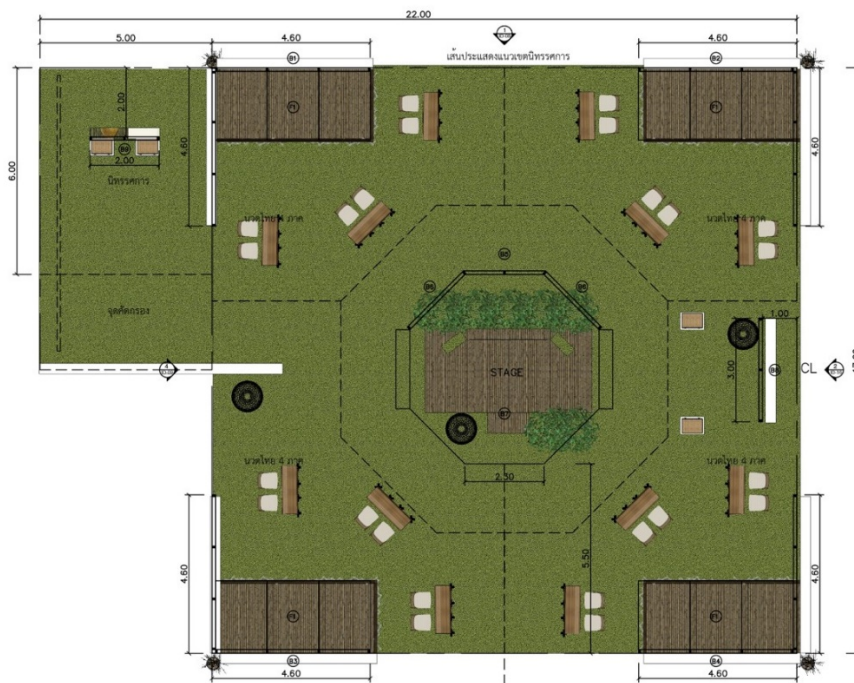
1. ส่วนพื้นที่จุดคัดกรอง เป็นพื้นที่คัดกรอง ให้ข้อมูลแก่ผู้เข้าชม คัดแยกผู้เข้ารับบริการให้เหมาะสมกับลักษณะการนัดในแต่ละภูมิภาค
2. ส่วนพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการสีภาค กระจายอยู่ 4 มุมของพื้นที่ ถูกออกแบบเป็นบ้านของหมอพื้นบ้านแต่ละภาค โดยด้านหน้าจะเป็นภาคกลางและภาคเหนือ ซึ่งมีเสียง และลักษณะการนวดเหยียบเหล็กแดง และนวดตอกเส้น ที่สามารถดึงดูดคนเข้าชมนิทรรศการได้ ส่วนด้านหลังจะเป็นภาคอีสานและภาคใต้ แสดงภูมิปัญญาการนวดขีดเส้น และการนวดน้ำมันลงกาสุกะ
3. ส่วนพื้นที่กลาง (เวที) เป็นส่วนกลาง ใช้ในการสาธิตการนวด และการแสดงต่าง ๆ โดยจะมีตารางการใช้งานในแต่ละวันและแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป
4. ส่วนพื้นที่นิทรรศการหมอไทยดีเด่น เป็นพื้นที่แสดงประวัติ ความสามารถ เกียรติภูมิด้านการนวดแผนไทย ของหมอพื้นบ้านไทยที่ได้รับรางวัลประจำปี อีกทั้ง ยังเป็นพื้นที่มอบรางวัลให้กับหมอไทยดีเด่นอีกด้วย

ส่วนที่ 2: การออกแบบโครงสร้างที่ใช้ในการติดตั้งนิทรรศการ

จากการศึกษา วิเคราะห์อัตลักษณ์ที่ได้กล่าวไปเบื้องต้น ประกอบกับความต้องการด้านการใช้สอยของผู้ใช้งาน 2 ข้อหลัก คือ เป็นโครงสร้างที่ถอดประกอบได้ และน้ำหนักเบา สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย เพื่อการดูแลรักษาและการเก็บไว้ใช้งานในครั้งต่อไป ในลักษณะพื้นที่ที่มีความหลากหลาย โครงสร้างที่เลือกจึงเป็นโครงสร้างอลูมิเนียมระบบโมดูลาร์ (Modular) โดยขนาดและลักษณะการประกอบโครงสร้างเป็นไปตามมาตรฐานของผู้ผลิต

การถ่ายทอดสู่งานนิทรรศการจริง

งานนิทรรศการจริงตั้งอยู่บนพื้นที่ 309 ตารางเมตร แบ่งเป็น 4 ส่วนการใช้งานหลัก คือ จุดคัดกรอง ส่วนจัดแสดง นิทรรศการด้านต่าง ๆ ส่วนแสดงภูมิปัญญาพื้นบ้าน และส่วนกิจกรรมกลาง (เวที) ผังพื้นดังภาพที่ 8

ภาพ 8 ผังพื้นงานนิทรรศการ ภายในมหรรมสมุนไพรวงศาติ ครังที่ 16

1.ผลงานการออกแบบเรขาคณิต

หลังจากที่ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และรับข้อมูลเบื้องต้นจากกรมการแพทย์แผนไทย และได้ทำการศึกษาข้อมูลมาวิเคราะห์ ศึกษาอัตลักษณ์ทางองค์ประกอบสีด้านต่าง ๆ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนารูปแบบไปในแนวทางของบอร์ดแสดงองค์ความรู้ และอัตลักษณ์ไทยภายในนิทรรศการ จำนวนทั้งสิ้น 20 บอร์ด โดยแบ่งเป็น บอร์ดที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการนวดไทยและภูมิปัญญาพื้นบ้าน 4 ภาค จำนวน 16 บอร์ด บอร์ดหมอไทยดีเด่นประจำปี จำนวน 2 บอร์ด และบอร์ดเวที ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเป็นจุดศูนย์รวมของนิทรรศการ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกสถานที่จาก เมืองหลวงของประเทศไทย หรือ กรุงเทพมหานคร ในส่วนของเกาะรัตนโกสินทร์มาเป็นองค์ประกอบหลักในการวิเคราะห์อัตลักษณ์งานทุกส่วน โดยแต่ละส่วนมีรูปแบบ และเนื้อหา ดังนี้

ส่วนที่ 1: บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน 4 ภาค

ในส่วนนี้ จะเน้นการนำเสนอเนื้อหาในเรื่องเกี่ยวกับการนวดไทยประจำภูมิภาค ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และพิธีกรรมความเชื่อประจำแต่ละภูมิภาค โดยการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่มีความชัดเจนในแต่ละภูมิภาค รวมถึงนำเสนอของการออกแบบอัตลักษณ์ทั้ง 4 ภาค มารวมเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นผลงานการออกแบบเรขาคณิตขึ้น โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบให้ออกมาในรูปแบบที่มีความโดดเด่นในแต่ละภูมิภาค โดยใช้แรงบันดาลใจจากผนังบ้าน 4 ภาค มาผสมผสานกับอัตลักษณ์ทางสีและธาตุ อีกทั้งมีการนำข้าวของเครื่องใช้ที่มีความโดดเด่นประจำภูมิภาคเข้ามาประกอบด้วย ให้ออกมาเป็นผลงานจำนวนทั้งสิ้น 16 บอร์ด ดังนี้

ภาพ 11 ผลงานการออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องการนวดซิดเส้น ภูมิปัญญาภาคอีสาน

ภาพ 12 ผลงานการออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องการนวดซิดเส้น ภูมิปัญญาภาคอีสาน

ภาพ 13 ผลงานการออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องการนวดตอกเส้น ภูมิปัญญาภาคเหนือ

ภาพ 14 ผลงานการออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องการนวดตอกเส้น ภูมิปัญญาภาคเหนือ

ภาพ 15 ผลงานการออกแบบเชิงศิลป์ บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องการทอผ้าไหมสีน้ำเงินภาคใต้ ภูมิปัญญาภาคใต้

ภาพ 16 ผลงานการออกแบบเชิงศิลป์ บอร์ดนิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทรรศการภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องการทอผ้าไหมสีน้ำเงินภาคใต้ ภูมิปัญญาภาคใต้

ส่วนที่ 2: บอร์ดนิทรรศการหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

ภาพ 17 ผลงานการออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดนิทรรศการ หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

ในส่วนของบอร์ดนิทรรศการหมอไทยดีเด่นแห่งชาตินั้น ทางคณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลหมอดีเด่นผ่านทางกรมการแพทย์แผนไทยเช่นเดียวกัน โดยแต่ละปี ทางกรมการแพทย์จะทำการคัดเลือกหมอพื้นบ้านประจำภูมิภาคทั้ง 4 ภาค ภาคละ 1 ท่าน จากนั้น จะทำการคัดเลือกเพื่อให้เหลือเพียงท่านเดียว และตัดสินในวันงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ

ปีนี้ ทางกรมการแพทย์แผนไทยได้คัดเลือกให้ พ่อหมอเสรี ขาวอรุณ เป็นหมอดีเด่น โดยพ่อหมอเสรี เป็นหมอไทยพื้นบ้านจากภาคใต้ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้ทำการหยิบยกอัตลักษณ์ของทางภาคใต้มาใช้ในการจัดวางและออกแบบบอร์ดนิทรรศการ

ส่วนที่ 3: บอร์ดเวทีกลาง

ในส่วนบอร์ดเวทีหลักของงานนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้นำเอาอัตลักษณ์ความเป็นไทยมาใช้ในการออกแบบ โดยได้นำเอาอัตลักษณ์ความเป็นไทยมาใช้ในการออกแบบ ซึ่งองค์ประกอบหลัก คือ เกษัตริณโกสินทร์ อันเป็นจุดส่วนรวมของความเป็นไทยที่มีความเป็นสากล และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มาใช้ในการออกแบบบอร์ดเวทีส่วนกลางภายในนิทรรศการในครั้งนี้

ภาพ 18 ภาพผลงานออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดเวทีส่วนกลาง ด้านหน้า

ภาพ 19 ภาพผลงานออกแบบเรขศิลป์ บอร์ดเวทีส่วนกลาง ด้านหลัง

การจัดนิทรรศการจริง

แสดงการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ กราฟิก เข้ากับโครงสร้าง สู่พื้นที่จริงภายในงานนิทรรศการ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 20 ภาพบรรยากาศโดยรวมนิทรรศการ

ภาพ 21 ภาพการประยุกต์กราฟิกเข้ากับโครงสร้างนิทรรศการ ส่วนภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภาพ 22 ภาพการประยุกต์กราฟิกเข้ากับโครงสร้างนิทรรศการ ส่วนเวทีกลาง

ภาพ 23 ภาพการประยุกต์กราฟิกเข้ากับโครงสร้างนิทรรศการ ส่วนหอไทยดีเด่น

ทางคณะผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามขึ้นเพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานต่อองค์ประกอบของงานในส่วนต่างๆ โครงสร้างของแบบสอบถามประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2 เป็นส่วนสำรวจความพึงพอใจต่องานในส่วนต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามโดยมีกลุ่มเป้าหมาย 100 คน หลังจากทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลสรุปความพึงพอใจทั้งหมดแล้ว สามารถแจกแจงผลได้ดังตารางแสดงความถี่ และแสดงความพึงพอใจที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ (100)
เพศ	ชาย	32	32
	หญิง	68	68
อายุ	15-25 ปี	15	15
	26-35 ปี	16	16
	36-45 ปี	21	21
	46-55 ปี	15	15
	56 ปีขึ้นไป	33	33
สถานะภายในงาน	ประชาชนทั่วไป	88	88
	เจ้าหน้าที่	12	12

การศึกษา วิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลผู้บริโภคร (ตารางที่ 2) จำนวน 100 คน มีข้อมูลด้านลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คือ ผู้บริโภครมีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยส่วนใหญ่ประชากรเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68) และเพศชาย (ร้อยละ 32) ด้านอายุ โดยส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 56 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 33) และรองลงมาคือ 36-45 ปี (ร้อยละ 21) 26-35 ปี (ร้อยละ 16) และ 15-25 ปี และ 46-55 ปี (ร้อยละ 15) ตามลำดับ และด้านสถานะภายในงานนิทรรศการ โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 88) และเจ้าหน้าที่ภายในงาน (ร้อยละ 12) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานต่อการออกแบบโครงสร้าง เรขศิลป์และอัตลักษณ์ของนิทรรศการในส่วนต่าง ๆ

เกณฑ์ในการประเมิน การออกแบบโครงสร้าง เรขศิลป์ และอัตลักษณ์	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ผลงานการออกแบบโครงสร้างและเรขศิลป์		
โครงสร้างและเรขศิลป์นิทรรศการ ภาคเหนือ	4.58	0.54
โครงสร้างและเรขศิลป์นิทรรศการ ภาคกลาง	4.42	0.67
โครงสร้างและเรขศิลป์นิทรรศการ ภาคอีสาน	4.46	0.70
โครงสร้างและเรขศิลป์นิทรรศการ ภาคใต้	4.40	0.64
ผลงานการออกแบบอัตลักษณ์		
อัตลักษณ์นิทรรศการ ภาคเหนือ	4.62	0.52
อัตลักษณ์นิทรรศการ ภาคกลาง	4.45	0.63
อัตลักษณ์นิทรรศการ ภาคอีสาน	4.57	0.67
อัตลักษณ์นิทรรศการ ภาคใต้	4.41	0.75

การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานต่อการออกแบบโครงสร้าง เรขศิลป์และอัตลักษณ์ของนิทรรศการในส่วนต่าง ๆ โดยสำหรับการออกแบบโครงสร้างและเรขศิลป์ แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบประเมิน มีความพึงพอใจต่อโครงสร้างและเรขศิลป์ นิทรรศการ ในระดับ ดี โดยมีค่าเฉลี่ย ภาคเหนือ เท่ากับ 4.58 ภาคกลาง 4.42 ภาคอีสาน 4.46 และภาคใต้ 4.40 และความพึงพอใจต่อผลงานการออกแบบอัตลักษณ์ อยู่ในระดับ ดี เช่นกัน โดย ภาคเหนือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 4.62 ภาคกลาง 4.45 ภาคอีสาน 4.57 และภาคใต้ 4.41 โดยมีข้อเสนอแนะด้านโครงสร้างและเรขศิลป์ว่า โครงสร้างมีความเหมาะสมต่อการเคลื่อนย้าย เก็บ และจัดแสดงใหม่ได้ง่าย เรขศิลป์และอัตลักษณ์มีความทันสมัย หากเพิ่มความอ่อนช้อยและใส่อัตลักษณ์ของแต่ละภาคให้มีความชัดเจนมากขึ้นอีกจะดียิ่ง

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยคณะผู้วิจัย ได้องค์ความรู้ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ องค์ความรู้ด้านโครงสร้าง, องค์ความรู้ด้านอัตลักษณ์ และองค์ความรู้ด้านการออกแบบเรขศิลป์ มาทำให้งอกเกิดเป็นผลงาน โดยผลงานทั้งการออกแบบทั้งหมดถูกนำมาใช้และเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดแสดงงานโอท็อปนวดไทย ภูมิปัญญาไทย สำหรับติดตั้งนิทรรศการภายในมทสพ.นเรศวรครั้งที่ 16 โดยการศึกษาในครั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยได้มีการรับทราบข้อมูลในส่วนขององค์ความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทยแต่ละภูมิภาคจากกรมการแพทย์แผนไทยเป็นหลัก จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลและเนื้อหาทั้งหมดนำมาวิเคราะห์และคัดกรอง พร้อมทั้งจำแนกความโดดเด่นที่แสดงออกอย่างชัดเจนในแต่ละภูมิภาคออกมาอยู่ในเชิงของการออกแบบทั้ง 3 ด้านที่ได้ทำการกล่าวไปข้างต้น นอกจากผลงานการออกแบบแล้ว ภายในนิทรรศการยังมีการจัดส่วนกิจกรรมการสาธิตการนวดจริงให้แก่สาธาณชนด้วย จึงนับว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของนิทรรศการที่มีชีวิต ไม่เป็นเพียงการรับสารทางเดียว

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีกระบวนการ การดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูล เกิดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถอธิบายแบ่งได้เป็น 2 เรื่องหลัก คือ เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์แพทย์แผนไทย และ เรื่องเกี่ยวกับการออกแบบนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์และเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ สามารถอธิบายได้ดังนี้

โดยเรื่องเกี่ยวกับเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นการออกแบบประชาสัมพันธ์ไอทีอปนวดไทยต่อจาก การออกแบบนิทรรศการประชาสัมพันธ์นวดไทยในบริบทของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามวรวิหาร ของ (อรัญ, 2562) โดยมีความแตกต่างกันในแง่ของเนื้อหา บริบท และองค์ประกอบในการออกแบบ ที่มีความสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินชีวิตวิถีชาวบ้านมากขึ้น รวมถึงการศึกษาเรื่องราววิเคราะห์ในเนื้อหาเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยสอดคล้องกับงานวิจัยการวิเคราะห์อัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของการแพทย์แผนไทย (อรัญ วาณิชกร, 2559)

ส่วนการออกแบบนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์และเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ ในด้านเรขศิลป์ ได้อ้างอิงวิทยานิพนธ์การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทย มาใช้โดยอ้างอิงหลักการของ (ไพโรจน์, 2551) ในการออกแบบองค์รวมของเรขศิลป์ อันได้แก่ ตราสัญลักษณ์ ตัวอักษร และโทนสี โดยได้นำสีไทยโทนจาก (ไพโรจน์, 2558) และการออกแบบโครงสร้างนิทรรศการร่วมกับการระดมความคิดเห็น และประชุมกลุ่มร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงาน และผู้เชี่ยวชาญจาก กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (ขวัญชัย วิศิษฐานนท์, 2562)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ศาสตร์การนวด ในการแพทย์แผนไทย ถือเป็นวิถีดั้งเดิม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบทอดในวงกว้างให้กับคนรุ่นใหม่ หรือคนยุคหลังได้ปฏิบัติ หรือนำไปประยุกต์ใช้สืบไป หากแต่รูปแบบการออกแบบสื่อสารในแนวทางต่างๆ อาทิเช่น การออกแบบเรขศิลป์ การออกแบบโครงสร้าง การออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงอัตลักษณ์และวิธีการนำเสนอเรื่องราว ควรทำให้เกิดขึ้นในรูปแบบของการสร้างสรรค์ร่วมกับองค์ประกอบสมัยใหม่เพื่อให้เกิดสุนทรียะในการรับชม มีการย่อเนื้อหาให้คนรุ่นใหม่หรือคนที่ไม่เคยรับรู้เรื่องราวเหล่านี้มาก่อน สามารถเข้าถึง และเข้าใจได้ง่าย โดยกระบวนการวิจัย และผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการต่อยอด ศึกษาวิจัย ออกแบบนิทรรศการ หรือพื้นที่ขนาดย่อมที่ต้องการสื่อถึงอัตลักษณ์องค์กร หรือบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นนิทรรศการที่มีเนื้อหาแสดงถึงความเป็นบุคคล ชุมชน ตลอดจนภูมิภาคต่างๆ ในวงกว้างได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร.อรัญ วาณิชกร สำหรับคำแนะนำที่มีประโยชน์ที่ทำให้คณะผู้วิจัยใช้เพื่อพัฒนาในด้านการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิจัยในครั้งนี้จากกรมการแพทย์แผนไทยกระทรวงสาธารณสุข และสุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ที่ไม่ได้กล่าวถึงมา ณ ที่นี้ที่ให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านในทางที่ดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

ไพโรจน์ พิทยเมธี. (2551). การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย. **วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต, สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**

ไพโรจน์ พิทยเมธี. (2558). **สีไทยโทน เสน่ห์ไทยเพิ่มมูลค่าธุรกิจ.** กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

อรัญ วานิชกร. (2559). การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. **วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ : 7 ฉบับที่ : 1 เลขหน้า : 193-254**

อรัญ วานิชกร. (2562). การออกแบบนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้แพทย์แผนไทย วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. **วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร.10(2).น 61-74.**

ขวัญชัย วิศิษฐานนท์. (2562). ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์ กรมการแพทย์แผนไทย. สัมภาษณ์